

Machtsspelletjes met de visserij als inzet

TE OOSTENDE IS de zee (met de visserij en de vishandel, met de mailboten, met het zeewezen en zijn vele vertakkingen, met vroeger de 'Tilbury'-vrachtboten van Cockerill, met de Zeemacht, met het toerisme (als het schoon weer is...) de voornaamste werkgever in een streek waar de tewerkstelling altijd een verwaarloosd kind gebleven is. De politici hebben op dit tewerkstellingsvlak, en meer bepaald in de visserij, steeds hun rol willen spelen en dat wordt maar al te duidelijk wanneer men terugblikkt op de geschiedenis van die stad. Wie was het ook weer die daar, jaren geleden in volle verkiezingsstrijd, dure eden zwoer dat de Zeemacht Oostende nooit zou verlaten? Of al dat politiek geweld dus veel resultaten opgeleverd heeft, daarover heeft Jef Klausning, auteur van dit stuk, zo zijn twijfels.

De visseropstand

De belangrijkste oorzaken van de gebeurtenissen die zich in 1887 afspeelden en die de geschiedenis ingaan als 'de vissersopstand', waren de ruzies op zee tussen onze korders en de Engelse vleetvissers, de opkomst van de stoomvisserij, de armoede van onze vissers en hun ongenoegen over die situatie, maar ook de naijver tussen de handelaars onderling. De handelaars mochten dan wel hun problemen hebben, het waren de vissers die tenslotte de rekening betaalden: doden, gewonden en zware straffen uitgesproken door de rechtbank. Hier konden de politici het zeker niet laten van zich te laten horen, onder andere met de steunlijsten voor de slachtoffers. De liberale kandidaat-volksvertegenwoordiger de Steurs kreeg grif de toelating van het liberale stadsbestuur om een steunlijst te openen. De katholieke volksvertegenwoordiger Carbon kreeg die toelating niet: hij had zijn vraag te laat ingediend. En wie zou er de vissers aangevuurd hebben om al zingend, en met een leeuwevlag voorop, door de straten

te stappen om uiteindelijk voor het liberale lokaal op de Wapenplaats de 'Vlaamse Leeuw' te zingen? Zo Vlaamsgezind waren onze vissers niet, maar De Vlaamse Leeuw was wel het lied waarmee de Antwerpse katholieken hun liberale tegenstanders in het harnas pleegden te jagen. Wie, denk je, leerde onze vissers dit lied en zette hen aan om die Vlaamse Leeuw te gaan zingen op die welbepaalde plaats?

Na verschillende vruchteloze pogingen om een socialistische kern te Oostende op te richten, maakten de socialisten van hun kant gebruik van de ontstane toestand om de vissers, met pamflet te wijzen op de misbruiken van de reders ten overstaan van hun vissers, waarmee ze een nieuwe poging ondernamen om binnen te dringen in de Oostendse visserijgemeenschap.

Nacht en ontij

Op 12 maart 1906 heerste een verschrikkelijk onweer over de Noordzee. Die dag verging voor de zeedijk te Oostende, ter hoogte van het kursaal en in het gezicht van talrijke toeschouwers de Oostendse vissersboot 0 233 'De Matigheid'.

Politie en reddingsdiensten werden rond 16 uur verwittigd door toeschouwers, vruchteloos! Het duurde tot twintig voor zes vooraleer de sleepboot met de reddingsboot de haven uitvoer. Te laat! Het schip was met de vijfkoppige bemanning vergaan. Hierop brak een storm van verontwaardiging los over hetgeen genoemd werd: 'Le scandale d'Ostende'. Vooral de dagbladen (*Le Matin*, *Le Soir*, *Le XX Siècle*...) tot zelfs in het buitenland (*The Daily Telegraph*, *Le Petit Parisien*) gingen erg te keer; hoofdzakelijk liberaalgezinde bladen, zo dient gezegd, want de regering werd gevormd door de katholieke partij en de verkiezingen stonden voor de deur. Er volgden protesten en ordemoties. De Liberale Jonge Wacht van Oostende organiseerde een grote protestmee-ting waarop de libertaire volksvertegenwoordiger Adolf Buyl en de plaatsvervangende senator Serruys het woord voerden. De Oostendse Handelskamer zond een protestbrief naar de verantwoordelijke minister

en reeds de volgende dag werden in Kamer en Senaat ordemoties ingediend. De Oostendse liberaal Adolf Buyl liet zich het meest horen en riep zijn Katholieke stadsgenoot minister August Beernaert op het matje. Van alle kanten kwamen giften binnen. En ook hier waren het de liberalen die ruim hun steentje bijdroegen. De steunlijst van *L'Echo d'Ostende* had reeds op 22 maart 5.074 fr. opgebracht. Volgende giften kwamen onder andere binnen: 500 fr. (senator Verbeke,) 100 fr. (A. Buyl) 1.000 fr. (van het Perscomité Brussel en van de gemeente St. Josse)...

In de nacht van 7 op 8 oktober 1911 verging de 0 200. Het lijk van Polydoor Brackx spoelde later, op 8 november aan te Blankenberge. In dezelfde nacht verging eveneens de 0 5 'Boys Friend' van reder Biliët. Stuurman Demaecker (gehuwd en vader van 8 kinderen) en drie Franse vissers die te Oostende woonden verloren hierbij het leven. Het gebeurde in de verkiezingsstrijd. 'Onze Belangen', het liberale strijdblad deelde op vrijdag 18 oktober 1911 het volgende mee:

Voor de slachtoffers van den laatsten storm

In den nacht van Zaterdag tot zondag waaide een hevige storm over de Noordzee die onder de zeevarenden nogmaals talrijke slachtoffers heeft gemaakt en onberekenbare schade heeft teweeg gebracht aan schepen, sloepen en booten van alle slach.

Vooral de Oostendse visscherij is door rampen getroffen geweest. Vier harer koene visschers verloren het leven bij die ramp en laten weduwen en een vijf-en-twintigtal weezen in den rouw. Door de nalatigheid van het katholiek ministerie en de medeplichtigheid van M. Hamman, kunnen die weduwen en weezen niets trekken ingevolge de wet op de werkongevallen, die op de visscherij niet wordt toegepast.

De maatschappij 'De Papegaai' gevestigd in 'Het Mandje', Ooststraat, bekommerd om het lot dier ongelukkigen, heeft met den steun der lokale liberale gazetten en eenige andere liberale menschenvrienden eene inschrijvingslijst geopend om aan de

Oostendse vissers worden beschoten tijdens de vissersopstand. Tekening uit *Le Globe Illustré* van 18 september 1887).

weduwen en weezen der ongelukkige slachtoffers eenige hulp te verlenen die hen eenigszins uit hunne armoede zal helpen redden.

Op de datum van het verschijnen van die krant was er reeds 2.129,96 fr. rondgehaald en was er al voor 280 fr uitgedeeld. Er verscheen vervolgens nog een oproep om giften te zenden ofwel naar het lokaal 'Het Mandje' of naar de redactie van de liberale bladen: *Echo d'Ostende*, *Carillon*, *Alliance* of *Ons Blad*.

Al deze liberale akties waren antwoorden op de tussenkomsten van de katholieken, zowel vanwege de politici als vanwege de *deken* bij wie de katholieke politici, laat ons zeggen, een voetje voor hadden.

De kaaimuur

Het gebeurde eveneens in de jaren vijftig. De kustvissers die te Oostende hun vaartuig in het oude *visserisdok* meerden, klaagden over de schade die de verouderde kaaimuren aan hun schepen toebrechten. De lengte van de meertouwen moest onafgebroken aangepast worden aan het wisselende tij opdat de schepen niet beschadigd zouden worden door de overwelvingen die in de oude kaaimuur voorzien waren. *Het Visserijblad* beschuldigde het stadsbestuur van Oostende 'dat niets wilde doen' om de kustvisserij te helpen. Het dient gezegd dat *Pros Vandenbergh*, uitgever van het blad en *godfather* van de visserij, en de Oostendse burgemeester *Adolf Van Glabbeke* op dit ogenblik minder goeie maatjes wa-

ren omdat ze beiden op aparte lijsten aan de aanstaande verkiezingen deelnamen.

Ir. *Verschaeve*, toen directeur van de Bijzondere Dienst der Kust van het Beheer van Bruggen en Wegen, deelde mij terzake mee dat de kaaimuur tot op één meter van de rand aan de staat toebehoorde en dat de stad Oostende met het onderhoud daarvan niets te maken had. Hij beschikte nog over een klein budget, zo zegde hij toen, dat voldoende was om de werken te laten uitvoeren, wat dan ook gebeurde.

De verkiezingen voor de gemeenteraad waren dus op komst. Bij de 'Witten', uitbater van het visserscafé *Brixham* op de kaai, kregen de vissers om beurt het bezoek — en een pint! — vande socialistische, de katholieke en de liberale kandidaten die daar anders zelden of nooit te zien waren, maar er wel wisten te vertellen dat het dank zij hun tussenkomst bij de stad was dat de kaaimuur vernieuwd werd! Je moet maar durven!

Scheepsbouw

Het gebeurde op het einde van de jaren vijftig

In die tijd kregen de reders die een nieuw vaartuig lieten bouwen, van de *Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid* krediet tot 75% van het nodige kapitaal en een belangrijke tussenkomst van de regering in de te betalen intresten om de nieuwbouw van vissersschepen aan te moedigen. Iedere rederij had zijn eigen bouwpolitiek. Laat ons die van enkele grotere bekijken. De *Pêcheres à Vapeur*

liet haar schepen bouwen bij *Beliard* te Oostende, dat deed ook de *N.V. Zeehandel*. *L. Decrop* van de *N.V. Motorvisserij* daarentegen liet zijn vaartuigen in Engeland bouwen, waardoor deze, volgens het Britse type gebouwd, achteraf gemakkelijk aan Engelse reders zouden kunnen overgelaten worden. Ook die vaartuigen, in Engeland gebouwd, konden genieten van de hogervermelde gunstmaatregelen. De *Motorvisserij* van *Camiel Menu* was al geruime tijd een buitenbeentje geworden in de rederswereldje. Het dispuut ging daarbij niet alleen over vaartuigen en visserij, maar vooral over de visafslag. *Menu* had, zoals andere grote reders, zijn eigen visafslag. Het *Verbond der Belgische Zeevisserij*, waarin vele reders verenigd waren, was echter overgegaan tot de oprichting van een coöperatieve 'Onderlinge Visafslag' (O.V.A.), waarop *Menu* prompt de 'Unie van Reders ter Zeevisserij' oprichtte met... *Camiel Menu* aan het hoofd en als belangrijkste leden enkele 'pannenaars' die het niet eens waren met OVA-er *Pros Vandenbergh*. Indie periode kwamen Oostendse katholieke volksvertegenwoordiger bij de regering tussenbeide om geen financiële tussenkomst meer te geven voor de bouw van schepen in het buitenland. Geld van de Belgische belastingbetaler aanwenden om buitenlandse werven en scheepsbouwers te bevoorstellen?! Foei!

Menu vloekte, het personeel van de scheepswerven juichte, *Het Visserijblad* zong het lof van de ondernemende volksvertegenwoordiger en de andere reders mondkelden tevreden: de grote concurrent zou niet langer meer kunnen profiteren van het geld uit de staatskas.

En nu komt het. Nog geen twee jaar later werd, door tussenkomst van dezelfde volksvertegenwoordiger, de staats tussenkomst opnieuw bekomen voor de bouw van een reeks middenslagvaartuigen... in Nederland. Vaartuigen voorzien van Nederlandse motoren en een Nederlandse uitrusting! Ook hier kreeg de volksvertegenwoordiger toejuichingen van *Het Visserijblad*: één van de schepen kreeg — uiteraard niet toevallig — zelfs de naam 'De Pros'.

Jef Klausling